

STVOŘENÍ SVĚTA A ČLOVĚKA

Původ materiálu

Michal Kitta

Pořadí v lekci

1

Žalm: 90,1-2 — *Panovníku, u tebe jsme měli domov v každém pokolení! Než se hory zrodily, než vznikl svět a země, od vzkres na vzkres jsi ty, Bože.*

1. klíčové pojmy, dobové a textové souvislosti:

První kapitoly na počátku Bible nechtějí a nemohou být zprávou o vzniku světa a vzniku lidského pokolení ve smyslu historickém nebo přírodovědeckém. Jsou výslovným uznáním Boha jako Stvořitele světa a Pána jeho dějin.

- **na počátku**- nemáme před sebou zápis nějakého pohotového reportéra, který u toho "na počátku" byl, pro nás to zapsal, a my teď máme možnost to číst. Máme před sebou slavnostní vyznání, které psal - nám neznámý - člověk v úžasu nad Boží svrchovaností a slávou a v pokoře "před tváří Boží", naplněn bázní, úctou a radostí, že Bůh působí a je to dobré. Toto vyznání (Gn 1) vzniklo v babylónském zajetí. Izrael ztratil pevné orientující body: chrám, zaslíbenou zemi, které představovaly Boží blízkost a vedení, platnost zaslíbení.

- Bůh přemohl **chaos** (nepříhodné podmínky k životu) na počátku a přemáhá jej i nyní v Babylonii. Bůh působí i tam, kde se nám vše zhroutilo. To potvrzuje i refrén: "A viděl Bůh, že je to dobré". Nejedná se jen o počátek, ale i o den sedmý, o den odpočínutí, který trvá. Bůh neodešel, neodpočívá, je u díla.

- **stvořil nebe a zemi** - tohoto slovesa užívá hebrejšтина jen v souvislosti s Boží tvůrčí činností. Bůh nepotřeboval žádnou předchozí mytologickou bytost nebo pralátku, z níž by svět utvářel.

- **světlo** - podle tehdejších "fyzikálních" představ běžné denní světlo nebylo spojováno se zářením Slunce. Světlo je oblastí, v níž přebývá Bůh. Je to znamení Boží lásky, moci a všeho, co Bůh činí, proto je uváděno na prvním místě.

- Bůh **tvorí** slovem a každé slovo v hebrejském pojetí znamená také čin, proto ani vesmír není nesmyslný ani přeplněný božstvy či mocnými a tajemnými ufony. Podobně příroda není božstvem ani zásobárnou energie, kterou by člověk měl bezbřehým způsobem využívat nebo ničit. Tvorba slovem je něčím nezvyklým. Běžně však slovem vytváříme mezilidské vztahy. Bůh netvoří magickou hůlkou, nekoná kouzla. Slovo jako tvůrčí nástroj naznačuje, že Hospodin vytváří realitu, a skrze slovo k ní bude mít vztah i nadále. Bůh je tvůrce a není součástí stvoření, nesetkáváme se s ním v každém atomu skutečnosti, nerozpustil se jako sůl ve vodě, že bychom se s ním mohli setkat v přírodě, přírodních zákonitostech nebo přírodních jevech. Hospodin tvoří suverénně slovem. Slovo se stává privilegovaným komunikačním prostředkem mezi Bohem a stvořením. Člověk setrvává v dialogu prostřednictvím slova. Lidským úkolem je setrvat v tomto nasměrování slovem - má pojmenovat vše kolem sebe. Bible nezná termín příroda, proto stále hovoří o "nebi a zemi". I nebe a země mohou svým způsobem odpovídat. Neodpovídají artikulovanou řečí, ale také nejsou mechanickou nebo atomizovanou hmotou (Ž 19; Ž 98). Rozhodně se však "příroda" nemá uctívat, je to stvoření.

Stvoření slovem ovšem zároveň znamená, že Hospodin na tvoření nevynakládá žádnou námahu (na rozdíl od pohanských mýtů, plných vyprávění o tom, jakou námahu musela božstva k vytvoření čehokoli vynaložit).

- i řekl Bůh: **Vydej země rozmanité druhy živočichů...** nejedná se o první náznak vývojové teorie. Těmto teoriím byl Izrael velmi vzdálen. Dnešní vývojové teorie mají mnoho mezer, ale měli bychom přitakat, že země vydala ze sebe různé živočichy a neměla na to pouhých 24 hodin šestého dne. Biblickému svědectví nejde o vývoj, ale o rozdílnost poslání zvířat a člověka. Proto člověka "nevydává ze sebe země", ale tvoří ho Bůh k obrazu svému. Tak je vyjádřena jinakost člověka. Jediný člověk je schopen bohoslužby - miluje Boha i bližního.

- **slunce, měsíc a hvězdy** jsou jen pouhé **svítilny**, nejsou to božstva, která by se měla uctívat. Bez tohoto střízlivého pohledu na přírodu bychom dodnes uctívali přírodní živly a tělesa jako božstva. Nevznikly by předpoklady pro vznik vědy. Podobně střízlivě bychom se měli dívat na naši Zemi - není to Gaia, jak tvrdí někteří ekologové New Age aj.

- **k obrazu Božímu** - spíše než o nějakou podstatu se jedná o darování důstojnosti člověku (Kristus je obrazem této zvláštní důstojnosti - Ko 1,15). Zvířata nejsou charakterizována jako hloupá nebo neinteligentní, ale jen člověku je dána tato uvědomělá důstojnost, která dovoluje milovat Boha i bližního. Proto má člověk nad zvířaty primát.

- **sedmý den** je dnem Božího odpočinku. Není dnem nicnedělání nebo nepřítomnosti Boží. Je dnem intenzivního soustředění na člověka, proto je sedmý den posvěcený, oddělený. Ani pro člověka není nicneděláním - soustřeďuje nás na div Kristova vzkříšení - na obnovu porušeného života.

2. úskalí příběhu:

vyznání Gn 1 není zapotřebí dokládat archeologickými a vědeckými důkazy. Není ani nijak vyvráceno kosterními nálezy předchůdců člověka, ani samo svou autoritou nepodkopává poctivou snahu antropologů nějaké skutečné předchůdce najít. Rozhodující je vlastní zacílení tohoto vyznání - stvoření je dobré, má krásné určení - to je refrén celého slavnostního vyznání Gn 1.

nebojte se dětem ukázat rozdílnou polohu biblické výpovědi a vědecké interpretace. Tento rozdíl můžete ilustrovat např. takto: v zeměpise se děti naučí, jaké je hlavní město naší země, nejvyšší hora ap., ale nenaučí se vztahu k vlasti. Tento vztah otevře daleko spíše krásná báseň nebo hymna. I když bychom při detailním rozboru hymny mohli ukázat, v čem její slova nemají "pravdu", přece se jinde nenaučíme rozumět tomu, že tato země je "domov můj".

- zvěst o dobrém světě bychom neměli rychle přebít pádnými argumenty, že svět je zlý. Nezneužívejme zde novozákonní "janovskou" terminologii. Ta neprotiřečí zvěsti Gn 1, nepopisuje totiž svět, ale odpor těch, kteří nepřijímají Krista. Nebourejte - skoro až fundamentální - víru dětí, že ve světě se dá žít.

- neposmívejte se vývojovým teoriím. Některé sekty z kritiky vývojových teorií dělají základní prubířský kámen "víry". Tímto důrazem se však nepřiblížíme biblickému svědectví, ale zaplétáme se do argumentace vývojových teorií a jedinečnost biblického svědectví nám unikne. Vývojové teorie mohou mít svá slabá místa, ale nemusí zásadně popírat Boží stvořitelské dílo a základní zvěst o "dobrém" Božím stvoření. Podobně ani teorie velkého třesku a jiné astronomické teorie nepopírají Boží záměr s tímto světem.

3. pomůcky:

Mapa světa, glóbus, mapa hvězdné oblohy; kniha o vesmíru, rostlinách, zvířatech...; obrázek známého věřícího vědce; obrázek zpívajících dětí ze zpěvníku Bud' Tobě sláva - děti zpívající chvalozpěv; letáček, vybízející k ekologickému chování - např. třídění domovního odpadu; kniha o Bibli-SZ, Albatros 1992, s. 120.

osnovy vyprávění pro mladší děti:

- I. Motivace
- II. Pán Bůh rozkázal a vznikla naše Země, hvězdy, Měsíc i Slunce
- III. Pán Bůh rozkázal a vznikly rostliny, ptáci i zvířata a ryby a hmyz
- IV. Pán Bůh stvořil lidi (i černé i žluté barvy pleti), aby v tomto dobrém světě žili

6. motivační uvedení do příběhu:

Měli jste už někdy radost, že se vám něco podařilo dobře udělat? Zkoušeli jste něco vymodelovat z plastelíny, ze sádry? Je možné vytvořit něco slovem, rozkazem?

Vyprávění:

I. Odkud se to vzalo?

Napadlo vás někdy, odkud se vzalo všechno kolem - zvířata, ptáci, tráva, stromy, Slunce, Měsíc, hvězdy a lidi? Už jste slyšeli o Velkém třesku - jak to na začátku ve vesmíru bouchlo a na všechny strany se rozletěly hvězdy, planety a galaxie? Prý to trvalo miliardy let, než se na světě objevil první člověk. Viděli jste v přírodopisném kabinetě zkamenělé otisky pravěkých kapradin, přesliček a trilobitů? Z obrovských starých stromů, které zapadly do bahna, vzniklo uhlí. Jak dlouho to trvá, než se dřevo změní v kámen? Ani si to neumíme představit a žádný člověk si to nepamatuje ani u toho nebyl. Ale láká nás alespoň si to představit: jak to vypadalo, když svět byl mladý? Když ještě nebyli lidé a po zemi běhali dinosauři? Kdybychom tak mohli cestovat strojem času nazpátek a podívat se, jak vznikl svět!

Ve škole se učíte, jak to asi bylo: nejdřív atomy, potom meziplanetární mlhovina a z ní se vysráželo Slunce a planety. Ale proč to všechno? Má svět nějaký smysl, účel, je tu svět kvůli

něčemu?

II. Nejsme tu náhodou

Jak vznikl život? Mnozí říkají, že to vlastně byla náhoda. Do praoceánu uhodil blesk, došlo k chemické reakci a vznikly první molekuly živé hmoty, která se začala rozmnožovat, byla stále složitější, až se z ní vyvinuly ryby, pak plazi, savci a nakonec člověk. Ovšem nikdo z nás u toho nebyl, tak se to mohlo stát třeba i jinak. Ale začalo to prý náhodou.

Bible není učebnicí přírodopisu ani astronomie ani dějepisu. Ale přesto se tam o počátku světa píše. Že svět nevnikl náhodou, ale stvořil ho Bůh jako místo, kde člověk může velmi dobře žít. Bible nepopisuje, jak to probíhalo. A už vůbec nechce tvrdit, že to bylo úplně jinak, než jak se to učíte ve škole - vždyť přece spousta špičkových vědců jsou křesťané, kteří věří jako vy. Bible nám sděluje, že hvězdy, Slunce, Měsíc, země, rostliny, ryby, zvířata i člověk mají úlohu v Božím plánu. A že všechno bylo učiněno dobře a správně. Že se prostě svět „povedl“. Jinak by Bůh neřekl každý den, že to, co stvořil, je dobré. Zažili jste někdy podobný pocit? Když jste třeba něco pěkného vyrobili a pak jste si řekli: „To se mi povedlo!“ Pán Bůh si to řekl pokaždé, když stvořil něco nového.

III. Bůh stvořil svět jako náš domov, nemusíme se bát

Stýskalo se vám někdy po domově? Zkusili jste si zazpívat „Kde domov můj?“, naši hymnu? Ta píseň vás nepřenesla domů, ale potěšila vás, připomněla vám, že někde v dálce je váš bezpečný domov. Příběh o stvoření světa je také píseň, děkovaná a oslavná píseň o veliké Boží moci. Zpíval si ji Boží lid v Babylóně, v cizím zajetí. Zpíval si ji, aby si připomněl, že Bůh má v rukou celý svět už od začátku. Proto má v moci i náš život teď a nemusíme se bát. Vždyť mu stačilo pouhé slovo, jenom řekl „Staň se!“ a stalo se to.

Bát se ... Byli jste někdy třeba ve stanu nebo v chatě na táboře potmě? Jaká je to úleva, když někdo rozsvítí baterku a vy kolem sebe najednou vidíte. Tak si lidé představovali stvoření. Bůh stvořil nebe a zemi a hned pak i světlo. Tma a stín najednou byly pryč. Proto se ani vy, zajatci v Babylóně nebojte! Pán Bůh už svým prvním stvořitelským činem zaplašil tmu a strach! Máme dobrého a mocného Boha. Už od začátku.

IV. Země i hvězdy jsou od Boha

Jak se asi tvářili Babylóňané, když si zajatí Židé zpívali píseň o stvoření světa? Babylóňané slýchávali, že Slunce a hvězdy jsou bohové, a tihle zajatci říkají, že to žádní bohové nejsou a že se jim nemáme klanět, protože je stvořil Bůh, kterému jedinému se máme klanět. Jsou to jenom nebeská světla, která nám mají svítit - Slunce ve dne a Měsíc a hvězdy v noci. Můžeme podle nich nanejvýš měřit čas, ale klanět se jim? To určitě ne! Že se už nikdo Slunci a hvězdám neklaní? Dnes přibývá lidí, kteří si také jako Babylóňané myslí, že hvězdy a planety mají moc měnit lidský život - počítají horoskopy a řídí se podle nich. Všem takovým bychom mohli říct: "Nebud'te pošetilí, hvězdy přece stvořil Pán Bůh - raději poslouchejte jeho!"

V. I rostliny a zvířata stvořil Bůh

Dávní lidé se však klaněli nejenom Slunci a Měsíci, ale i stromům a zvířatům. Měli v chrámech posvátné kočky a krokodýly, před stromy dávali bochníčky chleba. Židé by jim řekli: "Ale kdepak! I všechno živé stvořil Bůh. Jenom dal rozkaz: 'Zazelenej se, země! Vody, hemžete se rybami a ve vzduchu ať létají ptáci! Ať i po zemi běhají, chodí a plazí se zvířata, hadi a všelijací živočichové.' Stačilo jen stvořitelské Boží slovo!" Každé zvíře i rostlina mají také nějaký úkol. Kdo se zahledí do přírody, musí obdivovat krásu a důmyslnost Božího stvoření. Jak je dokonalé každé stéblo trávy, každý motýl, jak je překrásný jaguár ve skoku nebo vlaštovka v letu! Když to všechno stvořil Bůh a o všem řekl, že je to dobré, neměli bychom si i my stvoření vážit a zacházet s ním moudře? Asi není něco v pořádku, když každý den člověk vyhubí padesát druhů živočichů či rostlin. Nemáme právo zbytečně ničit to, o čem Bůh řekl, že je to dobré, co jsme sami neudělali.

VI. Stvoření člověka

Nakonec Bůh stvořil člověka. O něm řekl, že chce, aby byl jeho obrazem. Co to znamená? Že člověk je Pánu Bohu v něčem podobný, i když zdaleka není jako on. Člověk není Bůh, není tak dokonalý, nemá takovou moc, ale přesto má větší moc než zvířata a rostliny, může je ovládat, dává jim jména, pečuje o ně. Člověk jediný může být Božím přítelem. Nebo také nepřitelem. Co to znamená být Božím obrazem, to nám nejlépe ukázal Ježíš, jemu bychom se měli podobat. Mít stejně rádi Boha i bližní.

Podobáme se Bohu ještě v jedné věci, kterou zvířata ani rostliny nemají. Ve slovu. Bůh stvořil slovem svět z ničeho. Můžeme i my udělat něco pouhým slovem? Tak jako Pán Bůh jistě ne. Ale i naše lidské slovo má přece moc. Třeba když dá velitel vojákovi rozkaz – on poslechne a udělá nějakou práci, třeba postaví most přes řeku. Nebo když někoho slovem potěšíte. Byl tu smutek, pláč a najednou je tu radost. Z ničeho, jen slovem. Slovo má velkou moc.

VII. Boží odpočinek

Sedmého dne přestal Bůh tvořit. Všechno, co udělal, bylo velmi dobré. V Bibli se píše, že tento den určil jako den odpočinku i pro lidi. Musí Pán Bůh odpočívat? Jistěže se neunaví jako my. Ten příběh má přinést ponaučení nám: Je to příklad pro člověka, aby se po práci rozhlédl, připomněl si Boží dílo, poděkoval za všechno a načerpal novou sílu. Odpočíváme, abychom se obnovili k Božímu obrazu.

Modlitba:

Pane Bože, děkujeme ti za svět, který jsi stvořil. Děkujeme, že se povedl, že jsi jej stvořil dobře. Děkujeme, že ten svět smíme poznávat, objevovat jeho nádheru a jak v něm všechno podivuhodně funguje. Díky, že je to dobrý domov pro člověka. Děkujeme i za příklad, který jsi nám dal, abychom uměli odpočívat. Amen

Podněty pro rozhovor:

- Ví někdo naprosto jistě, jak vznikl svět? Odkud to ví?
- K čemu byste přirovnali biblickou zprávu o stvoření - k učebnici zeměpisu a dějepisu, nebo spíše k hymně nebo krásné básni?
- Víte, že mnozí přírodovědci a astrofyzikové jsou věřící lidé?

- Má pravdu úsloví: "počátek dobrý, všechno dobré"?

- Není začátek Bible příliš optimistický? Je to z neznalosti, protože tehdy ještě lidi netrápily ekologické katastrofy?

- Zdá se vám, že se odehraje denně víc dobrých, nebo zlých událostí?

- Víte, že denně vymírá díky lidské činnosti padesát druhů živočichů? Má člověk právo takto zasahovat do Božího stvořitelského díla?

- Starověký člověk byl v područí přírodních božstev (Slunce, Měsíc, hvězdy). Jsou dnes lidé v područí nějakých tajemných, přírodních sil a nevysvětlitelných záhad, které je činí pověřčivými a nesvobodnými?

- Jak mohu já pečovat o Boží stvoření?

Odkaz na pracovní list

[01 Stvoření světa a člověka](#)

[01 Stvoření světa a člověka - st](#)

[Stvoření světa pracovní list](#)

[DESKOVÁ HRA STVOŘENÍ SVĚTA](#)

[HLEDAČKA STVOŘENÍ SVĚTA - hra do přírody](#)

Odkaz na píseň

[Krásná je modrá obloha, je zázrak pod ní žít](#)

[Pane Bože náš](#)

[Proč svítí sluníčko \(BTS12\)](#)

[Vše dobré, co máme \(BTS19\)](#)

[Zpěv o slunci \(SV209\)](#)

[Vše má, Bože, chválit tebe, ty jsi stvořil zem](#)

[Pane, slyš náš hlas, chceme tě chválit zas](#)

[Za to, že v stromech přečtu život](#)

Cílová skupina

[Školní](#)

Katechetické cykly

[Pozvání na cestu Starý zákon 1](#)

Biblický odkaz (kat)

Genesis 1,1–2,3